

Mark- och miljödomstolen

Regeringskansliet
Landbygds- och infrastrukturdeparte-
mentet
li.fjr@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkande av utredningen om reglering av fiske i marina skyddade områden (dnr LI 2023/02507)

Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen, kan i huvudsak tillstyrka utredningens förslag till författningsändringar med följande kommentarer och synpunkter. Mark- och miljödomstolen har främst fokuserat på de delar av förslaget som kan bli föremål för prövning vid domstol.

Rätt att överklaga beslut om undantag

Enligt utredningens förslag ska i 21 § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen införas en bestämmelse om dispens i det enskilda fallet från förbudet att fiska med trålredskap som släpas i botten i skyddade områden. Frågan om dispens ska prövas av Havs- och vattenmyndigheten. Ett beslut i en fråga om dispens kommer enligt 6 kap. 6 § samma förordning kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt utredningen bör det inte införas en rätt för miljöorganisationer att överklaga beslut i enskilda fall om undantag från förbudet mot bottentrålning av vetenskapliga skäl eller andra särskilda skäl. Detta grundas i slutsatsen att det inte följer en sådan skyldighet enligt Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen). I resonemanget hänvisas till artikel 9.2 i konventionen.

Någon analys om miljöorganisationer bör ges klagorätt med hänsyn till artikel 9.3 i Årshuskonventionen, en artikel som är mera relevant i sammanhanget, har dock inte gjorts. Enligt artikel 9.3 ska den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Med allmänhet avses enligt artikel 2.4 i konventionen en eller flera fysiska eller juridiska personer och, i enlighet med nationell lagstiftning eller praxis, föreningar, organisationer eller grupper bestående av fysiska eller juridiska personer. De erbjudna rättsmedlen ska enligt artikel 9.4 i konventionen vara tillräckliga och effektiva.

Med hänsyn till syftet med förbudet mot bottentrålning i skyddade områden ligger det i sakens natur att ett beslut om dispens från förbudet mycket väl kan anses falla in under artikel 9.3 i Årshuskonventionen. För att uppfylla Sveriges internationella åtagande bör det därför övervägas att införa en bestämmelse som uttryckligen ger miljöorganisationer rätt att överklaga sådana beslut.

En vidare analys bör ske om föreskrifter om undantag från förbudet kan anses falla in under art. 9.3 i Årshuskonventionen.

Ersättning

Utredningen har föreslagit att regler ska införas som innebär att en rätt till ersättning föreligger om föreskrifter enligt förslaget till 20 a § fiskelagen (1993:787) i delbetänkandet SOU 2022:66 medför inskränkningar av rätten till fiske i enskilt vatten. Någon bestämmelse om rätt till ersättning vid inskränkning hänförlig till förbudet mot bottentrålning i skyddade områden bör enligt utredningen inte införas. Mark- och miljödomstolen har inga invändningar mot utredningens slutsatser i den delen.

I och med den föreslagna ändringen av 31 kap. 4 § till att omfatta även inskränkningar till följd av föreskrifter enligt 20 a § fiskelagen kommer övriga bestämmelser i kapitlet vara tillämpliga för ersättningens bestämmande. Mark- och miljödomstolen har ingen erinran mot en sådan ordning. Domstolen kan visserligen konstatera att det inte är otänkbart att rätt till ersättning

kan komma att föreligga både med stöd av den nya punkten 8 i 31 kap. 4 § första stycket och punkten 6. Några praktiska tillämpningsproblem torde dock inte uppkomma till följd av detta förhållande. Skulle sådana uppkomma bör de kunna lösas i rättspraxis.

Ansvar

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att det i utredningen saknas överväganden i fråga om tillsyn och ansvar vid eventuella överträdelser av förbudet mot bottentrålning. Någon ändring av befintlig lagstiftning i den delen har inte heller föreslagits.

Det följer av 40 § fiskelagen (1993:787) att den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som meddelats med stöd av bl.a. 20 § första stycket samma lag döms till böter eller fängelse i högst ett år. För grovt brott är straffet fängelse i upp till två år (se 40 a §). Överträdelser kan också beivras genom sanktionsavgift (se 40 b och 50 a §§).

I och med att den införda bestämmelsen i 20 b § första stycket fiskelagen endast utgör ett undantag från begränsningen i 20 § första stycket andra meningen om avsevärt försvårande skulle det kunna anses att en överträdelse mot en föreskrift om trålförbud faller in under ansvarsbestämmelsen i 40 §. Det bör klargöras huruvida detta är avsikten och i sådana fall övervägas om frågan om ansvar vid överträdelser mot bottentrålningförbudet i skyddade områden bör regleras på annat sätt än genom nuvarande lydelse av 40 §.

Mark- och miljödomstolen kan vidare konstatera att en åtgärd eller verksamhet kan vara sådan att den kräver tillstånd enligt Natura 2000-reglerna och komma att vara förbjuden eller kräva särskilda hänsynstaganden till följd av föreskrifter enligt 20 b § fiskelagen. Domstolen erinrar om att det då kan uppstå fråga om konkurrens i förhållande till brottet otillåten miljöverksamhet (se 29 kap. 4 § miljöbalken).

Niclas Johannisson

Rickard Forsgren

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Niclas Johannisson, rådmannen Rickard Forsgren (referent) och tekniska rådet Daniel Isaksson.